BRONXIAL ASTMANING RIVOJLANISH MEXANIZMLARI VA ZAMONAVIY DAVOLASH USULLARI

Rustamjonova Shahrizoda
Toshkent kimyo xalqaro universiteti Namangan filiali
Davolash ishi yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Anotatsiya: Bronxial astma nafas yo‘llarining surunkali yallig‘lanishi, bronxlar giperreaktivligi va havo oqimining o‘zgaruvchan cheklanishi bilan kechadigan keng tarqalgan respirator kasalliklardan biridir. Mazkur maqolada bronxial astmaning rivojlanish mexanizmlari, uning kelib chiqishida ishtirok etuvchi asosiy omillar hamda zamonaviy davolash usullari yoritilgan. Kasallik patogenezida immun tizimi faoliyatining buzilishi, allergik reaksiyalar, yallig‘lanish mediatorlarining ajralishi, bronxlar silliq mushaklarining qisqarishi va shilliq qavat shishining ahamiyati ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, irsiy moyillik, atrof-muhit omillari, allergenlar, tamaki tutuni va havo ifloslanishining bronxial astma rivojlanishiga ta’siri tahlil qilinadi

Kalit so‘zlar: bronxial astma, patogenez, bronxlar giperreaktivligi, surunkali yallig‘lanish, allergenlar, spirometriya, inhalatsion kortikosteroidlar, biologik terapiya, bronxodilatatorlar, nafas yo‘llari kasalliklari.

Аннотация: Бронхиальная астма является одним из распространённых респираторных заболеваний, характеризующихся хроническим воспалением дыхательных путей, гиперреактивностью бронхов и вариабельным ограничением воздушного потока. В данной статье рассматриваются механизмы развития бронхиальной астмы, основные факторы, участвующие в её возникновении, а также современные методы лечения. Особое внимание уделяется роли нарушений функционирования иммунной системы, аллергических реакций, высвобождения медиаторов воспаления, сокращения гладкой мускулатуры бронхов и отёка слизистой оболочки в патогенезе заболевания. Кроме того, анализируется влияние наследственной предрасположенности, факторов окружающей среды, аллергенов, табачного дыма и загрязнения воздуха на развитие бронхиальной астмы.

Ключевые слова: бронхиальная астма, патогенез, гиперреактивность бронхов, хроническое воспаление, аллергены, спирометрия, ингаляционные кортикостероиды, биологическая терапия, бронходилататоры, заболевания дыхательных путей.

Abstract: Bronchial asthma is one of the most common respiratory diseases, characterized by chronic inflammation of the airways, bronchial hyperresponsiveness, and variable airflow limitation. This article discusses the mechanisms underlying the development of bronchial asthma, the main factors contributing to its onset, and

modern treatment methods. Particular attention is paid to the role of immune system dysfunction, allergic reactions, the release of inflammatory mediators, contraction of bronchial smooth muscles, and swelling of the mucous membrane in the pathogenesis of the disease. In addition, the effects of genetic predisposition, environmental factors, allergens, tobacco smoke, and air pollution on the development of bronchial asthma are analyzed.

Keywords: bronchial asthma, pathogenesis, bronchial hyperresponsiveness, chronic inflammation, allergens, spirometry, inhaled corticosteroids, biological therapy, bronchodilators, respiratory tract diseases.

Kirish. Bronxial astma bugungi kunda dunyo miqyosida keng tarqalgan surunkali nafas yo‘llari kasalliklaridan biri hisoblanadi. Ushbu kasallik nafas yo‘llarida surunkali yallig‘lanish jarayoni, bronxlar giperreaktivligi va havo oqimining o‘zgaruvchan cheklanishi bilan tavsiflanadi. Bronxial astma turli yoshdagi insonlarda uchrashi mumkin bo‘lib, bemorlarning kundalik faoliyati, mehnat qobiliyati va hayot sifatiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Kasallikning asosiy klinik belgilari hansirash, nafas chiqarishning qiyinlashishi, ko‘krak qafasida siqilish hissi va takrorlanuvchi yo‘tal bilan namoyon bo‘ladi.Bronxial astmaning rivojlanishida irsiy moyillik, immun tizimining o‘ziga xos reaksiyalari, allergenlar, atrof-muhitning ifloslanishi, tamaki tutuni va respirator infeksiyalar muhim ahamiyatga ega. Ushbu omillar ta’sirida nafas yo‘llarida yallig‘lanish kuchayadi, bronxlar silliq mushaklari qisqaradi va shilliq ajralishi ortadi. Natijada bronxlar torayib, o‘pkaga havo kirishi va undan chiqishi qiyinlashadi. Shu sababli kasallikning patogenezini chuqur o‘rganish uning erta tashxisi, samarali davolash va asoratlarining oldini olishda muhim hisoblanadi.

Tadqiqot natijalari. Bronxial astmaning rivojlanish mexanizmlari va zamonaviy davolash usullarini o‘rganish natijasida kasallikning shakllanishida nafas yo‘llaridagi surunkali yallig‘lanish jarayoni, bronxlar giperreaktivligi va immun tizimining faoliyati muhim o‘rin tutishi aniqlandi. Ushbu patologik jarayonlar bronxlar torayishiga, shilliq ajralishining ortishiga va havo oqimining cheklanishiga olib keladi. Natijada bemorlarda hansirash, yo‘tal, ko‘krak qafasida siqilish va nafas chiqarishning qiyinlashishi kabi klinik belgilar kuzatiladi.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, bronxial astmaning rivojlanishiga irsiy moyillik, uy changi, gul changi, hayvonlar allergenlari, tamaki tutuni va havoning ifloslanishi kabi omillar ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Kasallik belgilarining kuchayishi ayrim bemorlarda jismoniy zo‘riqish, sovuq havo va respirator infeksiyalar bilan ham bog‘liq bo‘ladi. Shu sababli kasallikni samarali nazorat qilishda qo‘zg‘atuvchi omillarni aniqlash va ularning ta’sirini kamaytirish muhim ahamiyatga ega.

Bronxial astmani tashxislashda bemorning klinik belgilari bilan bir qatorda spirometriya tekshiruvi muhim o‘rin egallaydi. Bronxodilatator preparat qo‘llangandan

keyin o‘pka funksiyasidagi o‘zgarishlarni baholash nafas yo‘llari obstruksiyasining o‘zgaruvchanligini aniqlashga yordam beradi. Bu esa bronxial astmani boshqa nafas tizimi kasalliklaridan farqlash va to‘g‘ri davolash taktikasini tanlashda ahamiyatlidir.

Muhokama Bronxial astmaning rivojlanish mexanizmlari va zamonaviy davolash usullarini tahlil qilish ushbu kasallikning murakkab, ko‘p omilli patologik jarayon ekanligini ko‘rsatadi. Kasallikning rivojlanishida nafas yo‘llaridagi surunkali yallig‘lanish, immun tizimining faollashuvi va bronxlar giperreaktivligi asosiy o‘rin egallaydi. Ushbu jarayonlar o‘zaro bog‘liq bo‘lib, bronxlar torayishi, shilliq qavat shishi va shilliq ajralishining ortishiga sabab bo‘ladi. Natijada bemorlarda nafas olish qiyinlashadi va kasallikning klinik belgilari davriy ravishda kuchayib boradi.Bronxial astma patogenezida immunologik mexanizmlarning ahamiyati katta. Ayniqsa, allergik astmada allergenlar ta’sirida immun tizimining ayrim hujayralari faollashadi va yallig‘lanish mediatorlari ajralib chiqadi. Bu moddalar bronxlar silliq mushaklarining qisqarishiga, shilliq qavatning shishishiga va nafas yo‘llarining sezuvchanligi ortishiga olib keladi. Biroq barcha bemorlarda kasallik faqat allergik mexanizm orqali rivojlanmaydi. Shu sababli bronxial astmani baholashda uning klinik ko‘rinishi, yallig‘lanish turi va bemorning individual xususiyatlarini hisobga olish zarur.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, bronxial astma nafas yo‘llarining surunkali yallig‘lanishi, bronxlar giperreaktivligi va havo oqimining o‘zgaruvchan cheklanishi bilan tavsiflanadigan murakkab kasallikdir. Uning rivojlanishida immunologik jarayonlar, irsiy moyillik, allergenlar va atrof-muhit omillari muhim ahamiyatga ega. Kasallik patogenezini chuqur o‘rganish bronxial astmani erta aniqlash, uning kechishini baholash va samarali davolash usullarini tanlash imkonini beradi.Zamonaviy tibbiyotda spirometriya yordamida nafas yo‘llari faoliyatini baholash, inhalatsion kortikosteroidlar va bronxodilatatorlardan foydalanish bronxial astmani nazorat qilishning muhim yo‘nalishlari hisoblanadi. Og‘ir astma holatlarida esa bemorning individual xususiyatlariga qarab biologik terapiya qo‘llanilishi mumkin. Shu bilan birga, qo‘zg‘atuvchi omillarni cheklash, inhalatordan to‘g‘ri foydalanish va shifokor tavsiyalariga rioya qilish davolash samaradorligini oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Aralov H.R. Bronxial astmaning zamonaviy diagnostik va davolash usullari. — Samarqand: Zarafshon nashriyoti, 2017. <Cite refs={["turn879848search4"]}/>
2. Maxmatmuradova N.N. Bronxial astma. — Samarqand, 2025. Uslubiy qo‘llanma. <Cite refs={["turn879848search5"]}/>
3. Rizayev J.A., Ismailov J.A. Pulmonologiya asoslari. — Toshkent: Lesson Press, 2024. <Cite refs={["turn879848search10"]}/>

4. Gadayev A.G., Salayeva M. Bronxial astma qo‘rqinchli emas, balki nazoratga muhtoj kasallik. — Toshkent: Turon zamin ziyo, 2014. <Cite refs={["turn879848search3"]}/>
5. Sharapov F.G. Ichki kasalliklar. — Toshkent: Yangi asr avlodi, 2006. <Cite refs={["turn879848search17"]}/>
6. Gadayev A.G., Axmedov X. Ichki kasalliklar. — Toshkent, 2013. <Cite refs={["turn879848search21"]}/>
7. Umurboyeva Z.O., Shamsiyeva F.M. Bolalarda bronxial astmaning klinik immunologik va mikrobiologik aspektlari. Davolash sxemalarini takomillashtirish. — 2025. Monografiya. <Cite refs={["turn879848search0"]}/>
8. Arslonov Y.L., Nazarov T.A., Bobomurodov A.A. Ichki kasalliklar. — Toshkent: Ilmu Ziyo, 2018. <Cite refs={["turn879848search6"]}/>